

بررسی تأثیر مؤلفه‌های خودکارآمدی و خودناتوان‌سازی دانشجویان بر فرایند نگارش پایان‌نامه / رساله

مائده تقی‌زاده طبرسی^۱

سعید غیاثی ندوشن^۲

چکیده

هدف از انجام این پژوهش بررسی تأثیر مؤلفه‌های خودکارآمدی و خودناتوان‌سازی دانشجویان بر فرایند نگارش پایان‌نامه / رساله است. پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری این تحقیق کلیه کارشناسی ارشد و دکتری ورودی سالهای ۸۹ تا ۹۴ دانشگاه علامه طباطبایی است. ابزار گردآوری داده‌ها شامل دو پرسشنامه استاندارد که توسط جونز و ردوالت (۱۹۸۲) و وارنی (۲۰۰۳) طراحی شده است، می‌باشد. پرسشنامه مذکور با ۳۵ گویه میان ۳۶۴ نفر از دانشجویان به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای توزیع و تعداد ۲۲۶ عدد جمع‌آوری شد. برای بررسی رابطه میان متغیرهای مستقل با متغیر وابسته و نیز تأثیر هر یک از متغیرهای متغیرهای جمعیت شناختی بر متغیر وابسته از آزمون رگرسیون لجستیک استفاده و با کمک نرم افزار spss محاسبه شده است. نتایج حاصل از این پژوهش بیانگر عدم تأثیر مؤلفه‌های خودکارآمدی و خودناتوان‌سازی دانشجویان بر فرایند نگارش پایان‌نامه / رساله است. در راستای ارتقاء سطح کیفی پژوهش‌های دانشگاهی، شناسایی و تسهیل دشواری‌ها و موانع

---

۱ کارشناس ارشد رشته برنامه ریزی آموزشی دانشگاه علامه طباطبایی

۲ استادیار گروه مدیریت و برنامه ریزی آموزشی دانشگاه علامه طباطبایی

درونی و بیرونی موجود بر سر راه نگارش این پژوهش‌ها باید مورد توجه خاص مسوؤلان دانشگاهی قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: خودکارآمدی، خودناتوان‌سازی، فرایند نگارش پایان‌نامه / رساله

مقدمه

نگاهی به روند تحولات جاری نظام آموزش عالی، حاکی از آن است که آموزش عالی باید ضمن توجه به بحران افزایش کمی و تنگناهای مالی، به حفظ و بهبود ارتقاء کیفیت نیز پردازد. شواهد گوناگون نیز حاکی از آن است که این نظام در صورتی از عهده‌ی وظایف و اهداف خود برمی‌آید که از نظر کیفیت آموزشی در وضعیت مطلوبی باشد. Kebriaei & Roudbari, 2005. از همین رو به تدریج مفهوم کیفیت و چگونگی شناسایی آن مورد بحث و بررسی بسیاری از مطالعات قرار گرفت (French, Summers, Kinash, Lawson, Taylor, Herbert, & Hall, 2014). اما از آنجا که کیفیت برای افراد مختلف و در موقعیت‌های متمایز معانی گوناگونی دارد، شناسایی آن در آموزش عالی دشوار است. (Garvin, 1984; Elassy, 2015) بنابراین مؤسسات آموزش عالی نیاز به درک دیدگاه‌های مختلف ذی‌نفعان از معانی متفاوت آن دارند (Dalrymple, Srikanthan & . 2003 از نظر یونسکو^۱ کیفیت در آموزش عالی مفهومی چند بعدی است که به میزان زیادی به وضعیت محیطی نظام دانشگاهی، مأموریت، شرایط و استانداردهای رشته دانشگاهی بستگی دارد (Sobhani nejad & Fardaei benam, 2009). به‌طور کلی برخی از مهمترین ابعاد کیفیت در آموزش عالی شامل تجهیزات کافی و مدرن و دسترسی به سرویس‌های حمایتی، به روز بودن، خبرگی و دانش تئوریک اساتید و برنامه‌های درسی مرتبط با مشاغل آینده است (Owlia & Aspinwall, 1996). بدیهی است که خروجی یک نظام آموزشی با کیفیت علاوه بر دانش آموختگانی با مهارت‌ها و شایستگی‌های بسنده برای

1 The United Nations Educational Scientific and Organizational(UNESCO)

احراز شغل‌های مختلف و در معنای وسیع‌تر توانمند در برآورده ساختن انتظارات ذینفعان آموزش عالی، پژوهشگرانی با دیدگاه جامع نسبت به مسائل و مشکلات جامعه است. به بیان واضح‌تر آن چه توانایی‌های منحصر به فرد دانشجویان را برای ورود به اجتماع آشکار می‌سازد، تنها کسب نمرات قبولی در آزمون‌های دانشگاهی نیست؛ بلکه انجام فعالیت‌های پژوهشی و از آن جمله پایان‌نامه / رساله فرصتی است برای دانشجویان به منظور نمایش توانایی‌های یادگیری کسب شده، ارزیابی به شیوه‌ای متفاوت (Jennifer & Frances, 2004) و نیز تسلط در زمینه و رشته مورد مطالعه آن‌ها (Johnson, Green & Kluever, 2000). در این راستا هرچند گذراندن واحدهای درسی در رابطه با مهارت‌های پژوهشی و آمار شرط لازم برای توفیق در تدوین پژوهش و پایان‌نامه است، اما به‌تنهایی کافی نیست (Bowen & Rudenstine, 1992)؛ بلکه فقدان تجارب پژوهشی و آموزش ناکافی همراه با نگرش منفی نسبت به تحقیق در دانشجویان سبب ایجاد ترس و اضطراب و در نتیجه عدم اعتماد نسبت به توانمندی‌های خود در نگارش آن می‌شود. (Alsaedi, 2014) این عدم اطمینان نسبت به قابلیت‌ها در نوشتن تحقیق و پایان‌نامه بیانگر خودکارآمدی^۱ پایین دانشجویان و یکی از عوامل مخمل بر آن است (Colvin, 2012; Varney, 2010). خودکارآمدی در نوشتن پایان‌نامه / رساله میزان اعتماد دانشجو نسبت به توانایی خود در انتخاب موضوع مناسب پژوهشی، جمع‌آوری داده‌ها، تسلط بر بخش‌های مربوط به روش‌شناسی و تفسیر نتایج حاصل از داده‌های آماری پژوهش است (Varney, 2003). از این رو خودکارآمدی بالا منجر به تعیین اهداف چالش برانگیز، مداومت بیشتر در مواجهه با چالش‌های پیش رو و تعهد به اهداف می‌شود (Cervone, Artistic & Berry, 2006). همچنین خودکارآمدی عامل ایجاد انگیزه در دانشجویان است (Klassen, Usher, 2010) & به رغم این ویژگی برجسته که برای مبدل شدن از دانشجویی محض به

---

1 self- efficacy

محقق متفکر ضروری به نظر می‌رسد، خودناتوان سازی^۱ در جهتی مخالف از عوامل بازدارنده بر آن است. خودناتوان سازی به آن دسته از رفتارهای افراد که نمود بیرونی دارد و بیانگر تلاش آنها برای سرپوش نهادن بر نقاط ضعف و به تبع آن حفظ ارزشمندی خود در مواجهه با موقعیت‌های تهدیدآمیز است، اطلاق می‌شود (Harsch, 2008). استراتژی‌های دانشجوی خودناتوان ساز نسبت دادن شکست به عوامل بیرونی و خارج از کنترل همچون بیماری، ضعف استاد راهنما و آموزش ناکافی (Covington, 1984) و نیز به تعویق انداختن فرایند نگارش پایان‌نامه/ رساله و فراهم آوردن شرایطی است که اتمام آن را دشوار می‌سازد (Pullen, 2004). بدین جهت تمایل دانشجو در به تعویق انداختن پایان‌نامه به منزله یکی از عوامل دخیل بر نوشتن آن و یکی از مشخصه‌های فرد خودناتوان ساز مورد مطالعه قرار گرفته است (Lovitts, 2007). به منظور روشن شدن این پیش‌فرض که دو ویژگی اخلاقی خودکارآمدی و خودناتوان سازی دانشجویان تا چه اندازه انجام فعالیت‌های پژوهشی دانشگاهی را تحت تأثیر خود قرار می‌دهند، نمونه‌ای از تحقیق‌های صورت گرفته در این زمینه در ذیل آمده است:

یافته‌های حاصل از پژوهش دومیترسکو (Dumitrescu, 2016)، کولوین (Colvin, 2012)، کیلی (Kiley, 2009)، هارچ (Harsch, 2008)، شاو (Shaw, 2006)، وارنی (Varney, 2003)، گود (Good, 2002) و الن و دوری (Allan & Dory, 2001) نشان داده است که ارتباط مثبتی میان خودکارآمدی دانشجویان و اتمام موفقیت آمیز پایان‌نامه/ رساله وجود دارد و دانشجویان با سطح بالای خودکارآمدی تمایل بیشتری به انجام پژوهش از خود نشان داده‌اند.

هارچ (Harsch, 2008) در تحقیق خود به این نتیجه رسیده است که دانشجویان با سطح بالای خودکارآمدی و خودناتوان سازی اندک پیشرفت تحصیلی و توفیق بیشتری در تدوین پایان‌نامه/ رساله خود داشته‌اند. صرف نظر از عوامل گوناگونی که فرایند نوشتن

---

1 self- handicapping

پایان‌نامه را تحت‌الشعاع خود قرار می‌دهند، در این پژوهش تنها به ویژگی‌های شناختی-اجتماعی نافذ بر نوشتن پایان‌نامه همچون خودکارآمدی و خودناتوان‌سازی دانشجویان اشاره شده است. هر چند که پژوهشگر بررسی‌های زیادی پیرامون یافتن تحقیق‌های داخلی مرتبط با موضوع این پژوهش انجام داده است، اما تنها در پژوهش‌های خارجی عامل خودکارآمدی و در موارد معدودی خودناتوان‌سازی مورد مطالعه قرار گرفته که در تمامی آنها نقش برجسته این دو عامل به اثبات رسیده است. بدین سبب آن چه محقق را بر آن داشته است که در این تحقیق به بررسی این عوامل بپردازد، علاوه بر مد نظر قرار دادن و معطوف کردن توجه مسئولان به جایگاه خاص پژوهش در دانشگاه‌ها و بازنگری مجدد آن، درک این نکته است که حتی در صورت فراهم آوردن شرایط مطلوب تحصیل از سوی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و ارتقای کیفی و کمی آنها که دستیابی دانشجویان به اهداف عالی آموزشی را تسهیل می‌سازد، مادامی که دانشجویان نسبت به توانمندی‌های منحصر به فرد خود وقوف و اعتماد کافی نداشته باشند دسترسی به شایسته‌ترین امکانات هم‌قادر نخواهد بود آنها را به سوی کامیابی سوق دهد. بدیهی است دانشجویانی با چنین ویژگی‌های شخصیتی فاقد تلاش، علاقه و انگیزه کافی برای نیل به موفقیت در مراحل تحصیل خود و نیز نگارش پایان‌نامه / رساله به عنوان نقطه پایانی دوره دانشگاهی خود خواهند بود. بنابراین با نیروی محرکه انگیزشی اندک انتظاری جز شکست نخواهند داشت. استقبال از شکست پیش از وقوع آن مکانیزم دفاعی دانشجوی خودناتوان ساز برای مقابله با احساس ناخوشایند ناکامی و شانه خالی کردن از پذیرش مسئولیت تدوین پژوهش است. بطور کلی به مدد درک کامل خصوصیات شناختی-اجتماعی دانشجویان توسط اساتید راهنما و حتی خود دانشجویان این امکان میسر می‌شود که با توجه به شرایط و روحیات خاص هر دانشجو دستیابی آنها به موفقیت در فرایندهای پژوهشی تسهیل و بر نرخ اتمام پیروزمندانه پایان‌نامه / رساله افزوده شود. بدین جهت پژوهشگر در

این تحقیق بر آن است که به بررسی دو نمونه از این صفات شخصیتی که نافذ بر فرایند تدوین پایان نامه/ رساله است، پردازد.

فرضیه‌های پژوهش

فرضیه‌های این تحقیق عبارتند از:

- ادراک دانشجویان از خودکارآمدی پژوهشی بر فرایند نگارش پایان نامه/ رساله تأثیر دارد.
- خودناتوان سازی دانشجویان بر فرایند نگارش پایان نامه/ رساله تأثیر دارد.

روش‌شناسی تحقیق

این پژوهش که با هدف بررسی تأثیر مؤلفه‌های خودکارآمدی و خودناتوان سازی دانشجویان بر فرایند نگارش پایان نامه / رساله صورت گرفته است، به لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری این تحقیق شامل تمامی دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری ورودی سال‌های ۸۹ تا ۹۴ دانشگاه علامه طباطبایی است که در حال نوشتن پایان نامه / رساله خود هستند و یا دفاع کرده اند. جهت جمع آوری داده‌های مورد نیاز در این پژوهش از دو پرسشنامه استاندارد جونز و ردوالت (۱۹۸۲) و وارنی (۲۰۰۳) که بر روی هم دارای ۳۵ گویه می‌باشند استفاده شده است. پرسشنامه مربوط به مؤلفه خودناتوان سازی دانشجویان که با ۲۵ گویه به سنجش میزان تمایل پاسخگویی در بکارگیری مکانیزم‌های خودناتوان سازی همچون فقدان تلاش، بیماری و مشکلات احساسی و... می پردازد، توسط جونز و ردوالت (Jones, & Rhodewalt, 1982) و پرسشنامه مربوط به خودکارآمدی که با ۱۰ گویه به ارزیابی دیدگاه دانشجویان نسبت به توانایی هایشان در انجام وظایف موردنیاز در اتمام پایان نامه/ رساله پرداخته است، توسط وارنی (Varney, 2003) طراحی شده است. ضریب آلفای کرونباخ^۱ برای بررسی پایایی پرسشنامه جونز و ردوالت ۰/۷۹ برآورد شد و روایی همگرای آن نشان از ارتباط برجسته میان سطح بالایی از مقیاس خودناتوان سازی با سطح پایینی از خود

1 Cronbach's alpha

ارزشی و مطلوبیت اجتماعی دارد. همچنین پرسشنامه وارنی با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۰ بیانگر پایایی مطلوب این پرسشنامه است. به منظور تفسیر ساده تر روابط میان متغیرهای این پژوهش و کاهش حجم آنها از روش تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد و نتایج حاصل عامل یابی عناصر اصلی نشان داد که در مجموع ۱۲ عامل قابل استخراج، ۶۵٪ از واریانس^۱ کل عناصر را تبیین می‌کند. با بهره‌گیری از جدول مورگان تعداد ۳۶۴ پرسشنامه با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای و در دو طبقه کارشناسی ارشد و دکتری میان نمونه مورد مطالعه، توزیع شد که در مجموع ۲۲۶ دانشجو به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند. همچنین گویه‌ها بر اساس طیف لیکرت ۵ طبقه‌ای از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف رتبه‌بندی شده است. برای تعیین رابطه میان فرایند نگارش پایان‌نامه / رساله با هریک از متغیرهای مستقل شامل خودکارآمدی و خودناتوان‌سازی دانشجویان و نیز به دلیل دوسویه بودن متغیر وابسته از آزمون رگرسیون لجستیک^۲ استفاده و با کمک نرم افزار SPSS محاسبه شده است. همچنین برای پیش‌بینی تغییرات متغیر فرایند نگارش پایان‌نامه / رساله بر مبنای متغیرهای جمعیت‌شناختی (جنسیت، وضعیت تأهل، وضعیت اشتغال، وضعیت سکونت و معدل) از آزمون رگرسیون لجستیک استفاده شده است.

یافته‌های تحقیق

یافته‌های توصیفی حاصل از بررسی اطلاعات جمعیت‌شناختی نشان داده است که از میان ۲۲۶ نفر نمونه حاضر در این مطالعه، ۵۲/۵٪ زن و ۴۷/۵٪ مرد هستند. جوان‌ترین و مسن‌ترین شرکت‌کننده در مقطع کارشناسی ارشد به ترتیب ۲۴ و ۵۰ ساله و در مقطع دکتری ۲۵ و ۵۵ ساله هستند. میانگین سنی شرکت‌کنندگان نیز در مقطع کارشناسی ارشد ۲۸ و در مقطع دکتری ۳۳ سال است. همچنین ۳۳٪ نمونه مورد بررسی در این پژوهش، متأهل و ۶۷٪ مجرد هستند. ۷۵/۳٪ شرکت‌کنندگان در این مطالعه فارغ‌التحصیل و یا

1 Variance

2 Logistic regression

مشغول به تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد و ۲۴/۷٪ فارغ التحصیل و یا مشغول به تحصیل در مقطع دکتری هستند. ۴۵/۵٪ نمونه مورد بررسی شاغل و ۵۴/۵٪ آنها بیکار هستند. میانگین معدل پاسخگویان نیز برای معدل ۱۸ به بالا، ۴۶/۶٪ برای معدل ۱۶ تا ۱۸، ۴۷/۷٪ و برای معدل ۱۴ تا ۱۶، ۵/۷٪ گزارش شده است.

پیش از انجام آزمون فرضیه‌ها آزمون نرمال بودن توزیع داده‌ها مورد بررسی قرار گرفت. بدین منظور از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف^۱ در سطح معناداری ۰/۰۵، جهت تشخیص نوع توزیع داده‌ها استفاده و اطلاعات مربوط به آن در جدول شماره ۱ آورده شده است.

جدول شماره (۱): نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها

متغیر	تعداد	کولموگروف اسمیرنوف	سطح معناداری
خودکار آمدی	۲۲۶	۰/۹۴۵	۰/۵۳۶
خودناتوان سازی	۲۲۶	۰/۷۳۸	۰/۶۴۷
فرایند نگارش پ/ر	۲۲۶	۱/۲۴۹	۰/۰۸۷

بر اساس نتایج مندرج در جدول شماره ۱، سطح معناداری آماره محاسبه شده برای تمامی متغیرها بیشتر از ۰/۰۵ است؛ بنابراین فرض نرمال بودن توزیع متغیرها پذیرفته می‌شود و می‌توان از آزمونهای پارامتریک استفاده کرد.

در ادامه به سبب دوجهی بودن متغیر وابسته یعنی دانشجویانی که از پایان‌نامه/رساله خود دفاع کرده‌اند و آن دسته از دانشجویانی که در حال نوشتن پایان‌نامه/رساله خود هستند، از آزمون رگرسیون لجستیک دوجهی اسمی برای تبیین و پیش بینی رابطه میان متغیرهای مستقل و وابسته استفاده شده است.

1 Kolmogorov-smirnov test

جدول شماره (۲): طبقه بندی پیش بینی‌های درست رگرسیون لجستیک

پیش بینی شده		مشاهده شده			
درصد درست	فرایند نگارش پ/ر	دفاع کرده		فرایند نگارش پ/ر	مرحله ۱
	دفاع نکرده	دفاع کرده	دفاع نکرده		
۱۰۰	۱۳۸	۰	۸۸	دفاع نکرده	
۰	۰			دفاع کرده	
۶۱/۱				درصد کل پیش بینی درست	

جدول شماره ۲ (جدول طبقه بندی) کمک می‌کند تا با بهره‌گیری از اطلاعات بدست آمده از آن صحت و سقم مدل در طبقه بندی افراد حاضر در نمونه مورد مطالعه مشخص شود. بدیهی است که هر اندازه درصد پیش بینی بالاتر باشد مدل لجستیک توان آماری بیشتری دارد. همان گونه که اطلاعات جدول نشان می‌دهد، با اطمینان ۱/۱ درصد قادریم با استفاده از دو متغیر مستقل خودکارآمدی و خودناتوان‌سازی دانشجویان تغییرات فرایند نگارش پ/ر را بررسی کنیم.

جدول شماره (۳): سهم متغیرها در مدل

توان نمایی برآورد	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره والد	خطای استاندارد برآورد	مقدار برآورد	
۰/۹۹۸	۰/۹۲۷	۱	۰/۰۰۸	۰/۰۱۸	-۰/۰۰۲	خودناتوان سازی
۰/۹۹۷	۰/۸۹۴	۱	۰/۰۱۸	۰/۰۱۹	-۰/۰۰۳	خودکارآمدی
۰/۸۱۲	۰/۹۰۵	۱	۰/۰۱۴	۱/۷۳۵	-۰/۲۰۸	عدد ثابت

جدول شماره ۳ سهم هر یک از متغیرهای مستقل در مدل رگرسیون لجستیک را نشان می‌دهد. بر طبق نتایج این جدول نسبت بخت‌های متغیرهای خودناتوان سازی (۰/۹۹۸) و خودکارآمدی (۰/۹۹۷) کوچکتر از ۱ هستند. این نسبت نشان دهنده این است که رابطه میان متغیرهای خودناتوان سازی و خودکارآمدی با متغیر فرایند نگارش پ/ر منفی و در

جهت مخالف هم هستند و با افزایش مقدار متغیرهای مستقل متغیر وابسته کاهش میابد. همچنین از آنجاییکه نسبت بخت‌ها کوچکتر از ۱ است، در نتیجه مقدار برآورد نیز منفی (۰/۴۵۰-) گزارش شده است.

جدول شماره (۴): ارزیابی کل مدل رگرسیون لجستیک (آزمون هاسمر و لم شو)

سطح معناداری	درجه آزادی	خی دو		
۰/۹۸۷	۲	۰/۰۲۶	مرحله	مرحله ۱
۰/۹۸۷	۲	۰/۰۲۶	بلوک	
۰/۹۸۷	۲	۰/۰۲۶	مدل	

جدول شماره ۴ که براساس نتایج حاصل از آزمون اوم نی بوس^۱ است نشان می دهد که این مدل تا چه اندازه قدرت تبیین و کارایی دارد. با توجه به این آزمون برآزش مدل قابل قبول نیست و در سطح خطای کمتر از ۰/۰۵ معنادار نمی باشد. همچنین مقدار آزمون خی دو^۲ که در سطح معناداری ۰/۹۸۷ برابر با ۰/۰۲۶ گزارش شده بیانگر عدم تأثیرگذاری متغیرهای مستقل بر وابسته است.

جدول شماره (۵): خلاصه مدل

ضریب تعیین نیجل	ضریب تعیین	۲-لاگ لایک	مرحله
کرک	کاکس و اسنل	لیهود	
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۳۰۲/۱۲۲ ^۳	۱

جدول بالا (جدول خلاصه مدل) نتایج مربوط به سه آماره لگاریتم درستی^۳، ضریب تعیین کاکس و اسنل^۴ و ضریب تعیین نیجل کرک^۵ را نشان می دهد. از آنجاییکه که در این تحقیق از روش رگرسیون لجستیک باینری استفاده شده است، به همین دلیل ضریب تعیین کاکس و اسنل نمایانگر میزان وابستگی میان متغیرهای مستقل و وابسته است.

-
- 1 Omnibus test
  - 2 Chi-square
  - 3 Log likelihood
  - 4 Cox & Snell R Square
  - 5 Nagelkerke R Square

همانطور که مشاهده می‌شود مقادیر دو آماره کاکس و اسنل (ضریب تبیین نمونه) و نیجل کرک (ضریب تبیین جامعه) هر دو صفر هستند و بیانگر این است که دو متغیر مستقل خودکارآمدی و خودناتوان‌سازی در این پژوهش نمی‌توانند تغییرات فرایند نگارش پ/ر را تبیین و پیش‌بینی نمایند.

یافته‌های حاصل از این پژوهش در رابطه با عدم تأثیرگذاری متغیر خودکارآمدی بر فرایند تدوین پایان‌نامه/رساله با نتایج حاصل از مطالعات دومیترسکو (۲۰۱۶)، کولونین (۲۰۱۲)، کیلی (۲۰۰۹)، هارچ (۲۰۰۸)، شاو (۲۰۰۶)، وارنی (۲۰۰۳)، گود (۲۰۰۲) و الن و دوری (۲۰۰۱) هم‌سو نیست. همچنین در مورد فقدان تأثیرگذاری مؤلفه خودناتوان‌سازی بر فرایند نگارش پایان‌نامه/رساله با نتایج تحقیق هارچ (۲۰۰۸) مطابقت ندارد به منظور بررسی تأثیر اطلاعات جمعیت‌شناختی جمع‌آوری شده از نمونه مورد مطالعه در این پژوهش شامل معدل، وضعیت تأهل، اشتغال، معدل، جنسیت و مقطع تحصیلی بر فرایند تدوین پایان‌نامه/رساله از آزمون رگرسیون لجستیک استفاده و جداول مربوط به خروجی‌های حاصل از انجام این آزمون آماری در ادامه آورده شده است.

جدول شماره (۶): طبقه‌بندی پیش‌بینی‌های درست رگرسیون لجستیک

پیش‌بینی شده		مشاهده شده		
درصد درست	فرایند نگارش پ/ر		دفاع نکرده	فرایند نگارش پ/ر
	دفاع نکرده	دفاع کرده		
۱۰۰	۱۴۰	۰	دفاع نکرده	مرحله ۱
۰	۰	۸۶	دفاع کرده	
۶۱/۸			درصد کل پیش‌بینی درست	

اطلاعات گزارش شده در جدول شماره (۶) نشان می‌دهد که با اطمینان ۶۱/۸ درصد قادریم با کمک متغیرهای وضعیت تأهل، اشتغال، معدل، مقطع تحصیلی و جنسیت دانشجویان، تغییرات وابسته به فرایند نگارش پ/ر را بررسی نماییم.

جدول شماره (۷): سهم متغیرها در مدل

توان نمایی بر آورد	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره والد	خطای استاندارد بر آورد	مقدار بر آورد	
۰/۵۸۸	۰/۰۷۹	۱	۳/۰۷۸	۰/۳۰۳	-۰/۵۳۱	وضعیت تأهل
۰/۵۶۶	۰/۰۴۷	۱	۳/۹۴۵	۰/۲۸۶	-۰/۵۶۹	وضعیت شغلی
۱/۱۵۰	۰/۶۳۱	۱	۰/۲۳۱	۰/۲۹۲	۰/۱۴۰	جنسیت
۰/۸۰۲	۰/۵۷۰	۱	۰/۳۲۲	۰/۳۸۸	-۰/۲۲۰	وضعیت معدل
۰/۸۰۹	۰/۵۴۷	۱	۰/۳۶۲	۰/۳۵۲	-۰/۲۱۲	مقطع تحصیلی
۴/۸۴۹	۰/۱۰۰	۵	۲/۷۰۰	۰/۹۶۱	۱/۵۷۹	عدد ثابت

نتایج گزارش شده در جدول شماره (۷) مقادیر آماره والد را برای هر یک از متغیرها نشان می‌دهد. همچنین نسبت بخت‌های کوچکتر از ۱ بیانگر این است که رابطه میان متغیرهای جمعیت شناختی با متغیر فرایند نگارش پ/ر منفی و در جهت مخالف هم هستند و با افزایش مقدار متغیرهای مستقل، متغیر وابسته کاهش میابد. هر چند که این نسبت برای متغیر جنسیت کمی بالاتر از ۱ گزارش شده که نمایانگر رابطه مثبت این متغیر با فرایند نگارش پایان‌نامه / رساله و به بیان واضح تر توانایی نسبی و نه چندان زیاد متغیر جنسیت در پیش بینی تغییرات متغیر وابسته است.

جدول شماره (۸): ارزیابی کل مدل رگرسیون لجستیک (آزمون هاسمر و لم شو)

سطح معناداری	درجه آزادی	خی دو	مرحله	مرحله ۱
۰/۰۹۴	۲	۹/۳۹۳	مرحله	
۰/۰۹۴	۲	۹/۳۹۳	بلوک	
۰/۰۹۴	۲	۹/۳۹۳	مدل	

جدول شماره ۸ براساس آزمون اوم نی بوس نشان می‌دهد که مقدار آزمون خی دو در سطح معناداری ۰/۰۹۴ (بزرگتر از ۰/۰۵) و برابر با ۹/۳۹۳ است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که متغیرهای جمعیت شناختی مورد مطالعه در این تحقیق بر فرایند نگارش پایان‌نامه / رساله مؤثر نیستند.

جدول شماره (۹): خلاصه مدل

مرحله	۲- لاگ لایک لیهود	ضریب تعیین کاکس و اسنل	ضریب تعیین نیجل کرک
۱	۲۸۹/۹۲۱ ^a	۰/۰۴۱	۰/۰۵۶

همانگونه که نتایج جدول شماره ۹ نشان می‌دهد، مقدار آماره کاکس و اسنل (ضریب تبیین نمونه) و نیجل کرک (ضریب تبیین جامعه) به ترتیب برابر با ۴ و ۵ درصد است. این بدان معناست که حدود ۴ تا ۵ درصد از عوامل تعیین کننده فرایند نگارش پایان‌نامه/ رساله با متغیرهای جمعیت شناختی تبیین می‌شود که مقدار ناچیزی است.

یافته‌های حاصل از بررسی تأثیر اطلاعات جمعیت شناختی بر فرایند نگارش پایان‌نامه/ رساله نشان داده است که در مجموع متغیرهای جمعیت شناختی وارد شده در مدل آماری قادر به تبیین و پیش بینی متغیر فرایند نگارش پایان‌نامه/ رساله نیستند. هر چند که متغیر جنسیت با میزانی کمی بیشتر از ۱ تا حدی بر فرایند تدوین پایان‌نامه/ رساله مؤثر است.

به منظور محاسبه بیشترین و کمترین میزان موافقت پاسخگویان با هر یک از گویه‌های پرسشنامه از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شده است. یافته‌های حاصل از این آزمون در رابطه با مؤلفه خودناتوان سازی پس از مقایسه هریک از گویه‌ها با میانگین مفروض ۳ نشان داده است که بیشترین میزان موافقت مربوط به گویه شماره ۱۱ "اگر تلاش بیشتری بکنم کارهایم را خیلی بهتر انجام می‌دهم" با میانگین ۴/۳۳ و بیشترین مخالفت با گویه شماره ۹ "تلاش چندانی برای موفقیت در رقابت‌ها و یا فعالیت‌های دیگر نمی‌کنم؛ چرا که شکست خوردن لطمه چندانی به من نمی‌زند" با میانگین ۲/۳۸ است. در رابطه با مؤلفه خودکارآمدی تفاوت چندانی میان میانگین گویه‌های این مؤلفه با یکدیگر وجود ندارد. با این وجود بیشترین موافقت با میانگین ۳/۹۸ مربوط به گویه "از توانایی کافی برای تحلیل داده‌های پژوهش خود برخوردارم" و کمترین موافقت با میانگین ۳/۸۱ مربوط به گویه "در انتخاب حجم متناسب با نمونه پژوهش خود توانایی لازم را دارم" است.

جدول (۱۰): بیشترین و کمترین میانگین گویه ها

شماره گویه	تعداد نمونه	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین
۹	۲۲۶	۲/۳۸	۱/۲۷۳	۰/۰۸۵
۱۱	۲۲۶	۴/۳۳	۰/۹۵۴	۰/۰۶۳
۲۸	۲۲۶	۳/۹۸	۱/۲۰۱	۰/۰۸۰
۳۲	۲۲۶	۳/۶۱	۰/۹۶۸	۰/۰۶۴

بحث و نتیجه گیری

نخستین و مهم ترین مرحله از کار یک پژوهشگر طراحی ایده ای نوین است و آنچه او را تا رسیدن به مرحله کاربردی نمودن ایده اش هدایت می نماید علاوه بر توانمندی هایی که به طریق آکادمیک کسب خواهد کرد، بهره مندی از روحیه ای باثبات، پرتلاش، مسؤلیت پذیر و جستجوگر است. از همین رو و به جهت درک اصولی و درست جایگاه و اهمیت اینگونه ایده ها در قالب طرح های پژوهشی و نیز جلوگیری از تکرار اشتباهاتی که مخمل در فرایند انجام یک پژوهش است، تعمق و تفکر افزونتر پیرامون عوامل متعددی که ممکن است روند انجام یک تحقیق را تحت الشعاع خود قرار دهند، ضروری به نظر می رسد. بدین سبب پژوهشگر بر آن شد که در این مطالعه به کاوش پیرامون دو ویژگی شخصیتی خود کارآمدی و خودناتوان سازی دانشجویان و میزان نفوذ این دو مؤلفه بر فرایند نگارش تحقیق پردازد.

در بررسی فرضیه اول پژوهش با بهره گیری از آزمون رگرسیون لجستیک، یافته ها نشان داد که مؤلفه خود کارآمدی قادر به تبیین و پیش بینی تغییرات فرایند نگارش پایان نامه / رساله نیست و تأثیری بر آن ندارد. در این راستا مطالعه پژوهش های انجام شده توسط دومیترسکو (Dumitrescu, 2016)، کولوین (Colvin, 2012)، کیلی (Kiley, 2009)، شاو (Shaw, 2006)، وارنی (Varney, 2003)، گود (Good, 2002) والن و دوری (Allan & Dory, 2001) نه تنها تأثیر آشکار خود کارآمدی دانشجویان در ایجاد انگیزه، ایستادگی در برابر چالش های پیش روی فرایند تدوین پایان نامه / رساله و تعهد به

اتمام آن را به اثبات رسانده است، بلکه لزوم برخورداری از تسلط لازم در انتخاب موضوع پژوهشی کاربردی و مسئله مدار، آشنایی با روش‌های آماری و تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش و ارائه نتیجه‌ای صریح و اصولی را نیز محرز ساخته است. بنابر نتایج بدست آمده از این پژوهش‌ها، دانشجویان با خودکارآمدی اندک، موفق به اتمام پایان‌نامه/ رساله خود نشده‌اند. بنابراین نتایج این تحقیق با یافته‌های حاصل از پژوهش‌های ذکر شده در بالا همسو نیست.

به منظور بررسی فرضیه دوم پژوهش نیز آزمون رگرسیون لجستیک بکار گرفته شد. یافته‌های حاصل از انجام این آزمون آماری نشان داد که مؤلفه خودناتوان‌سازی بر فرایند نگارش پایان‌نامه/ رساله تأثیری ندارد و این متغیر توانایی تبیین و پیش‌بینی متغیر وابسته را ندارد. این درحالیست که راهبرد خودناتوان‌سازی که برخی دانشجویان برای توجیه شکست احتمالی خود در نگارش پژوهش، اجتناب از پذیرش مسئولیت آن و کاهش فشار ناشی از سرزنش اطرافیان بکار می‌برند، در پژوهش هارچ (Harsch, 2008) به عنوان عاملی نافذ بر فرایند تدوین پایان‌نامه/ رساله شناخته شده است، که با نتایج بدست آمده در این تحقیق همسو نیست.

به رغم یافته‌های حاصل از مطالعات پیشین، نتایج تحقیق حاضر نشان داد که ارتباط مثبتی میان خودکارآمدی و خودناتوان‌سازی دانشجویان و توفیق در تدوین پژوهش وجود ندارد و هیچ‌یک از این دو مؤلفه بر فرایند تدوین پایان‌نامه/ رساله مؤثر نیستند. از سوی دیگر نتایج حاصل از بررسی ارتباط میان متغیرهای جمعیت شناختی و فرایند نوشتن پایان‌نامه/ رساله نیز بیانگر فقدان تأثیرگذاری این متغیرها بر متغیر وابسته در این تحقیق هستند. در توضیح این مسئله که چرا هیچ‌یک از دو متغیر مستقل مورد بحث در این تحقیق رابطه معناداری با متغیر وابسته خود ندارند می‌توان این‌گونه بیان نمود به دلیل اینکه نمونه مورد نیاز در این مطالعه از میان دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی که یکی از بزرگ‌ترین دانشگاه‌ها در عرصه علوم انسانی است گردآوری شده، بدین جهت به نظر می‌رسد که

دانشجویان این دانشگاه واجد ویژگی هایی هستند که اتمام دوره تحصیلات تکمیلی را برای آنها تسهیل کرده است. این بدان معناست که دانشگاه و اساتید آن نقش برجسته‌ای را در افزایش اعتماد به نفس دانشجویان نسبت به توانایی های خود، افزایش خودکارآمدی و کاهش خودناتوان سازی آنها ایفا کرده اند. از آن جمله می توان به ملزم ساختن دانشجویان به انجام فعالیت های کلاسی در قالب پروژه ها و پژوهش های متعدد دانشگاهی در طول دوره تحصیل آن ها، شرکت در کارگاه های آموزشی پیش از رسیدن به مرحله تدوین پایان نامه / رساله و انجام تحقیق های مشترک با دانشجویان ترم های بالاتر، ایجاد مدرسه روش تحقیق، برگزاری دوره های بازآموزی اساتید در خصوص روش تحقیق، شرکت و بازدید اعضای هیئت علمی در همایش های بین المللی، تشویق مقالات دانشجویان و اعضای هیئت علمی و سیاست گذاری در جهت توسعه کمی و کیفی کتابخانه مرکزی و نشریات علمی و پژوهشی دانشگاه اشاره کرد. بدیهی است که بکار بردن این شیوه ها منجر به کسب آمادگی، تجربه و مهارت کافی در زمینه روش های آماری و تحلیل داده ها می شود. از سوی دیگر تلاش مسئولین دانشگاه ها در راه اندازی پژوهشکده ها و مراکز تحقیقاتی، تدوین آیین نامه های اجرای سیاست های پژوهشی، همسویی میان فعالیت های مرتبط با نوآوری و اهداف دانشگاه و حمایت از توسعه زمینه های پژوهشی از جانب دانشگاه در افزایش سطح آگاهی و آمادگی دانشجویان در ارائه تحقیق های شایسته، مشرثر خواهد بود.

پیشنهاد های پژوهشی

با عنایت به یافته های این پژوهش پیشنهاد می شود که:

- ۱- بر اساس فرضیه اول تحقیق و با توجه به فقدان رابطه معنادار میان مؤلفه های خود کارآمدی و فرایند نگارش پایان نامه / رساله پیشنهاد می شود به نقش عوامل تأثیرگذار دیگر همچون میزان استرس، افسردگی و مداومت دانشجویان در فرایند تدوین پایان نامه / رساله پرداخته شود.

۲- با توجه به فرضیه دوم تحقیق و عدم رابطه معنادار میان مؤلفه خودناتوان‌سازی و فرایند نگارش پایان‌نامه/ رساله پیشنهاد می‌شود ویژگی‌های شخصیتی دیگری مانند میزان کمالگرایی و ثبات عاطفی دانشجویان مورد بررسی قرار گیرند.

۳- در راستای شناخت عوامل مؤثر دیگر بر فرایند نگارش پایان‌نامه/ رساله انجام مصاحبه با افراد درگیر در این فرایند همچون اعضای هیئت علمی و دانشجویان اطلاعات ارزنده‌ای را در اختیار محققان قرار خواهد داد.

همچنین با توجه به عدم تعمیم‌پذیری یافته‌ها و به دلیل اینکه این تحقیق منحصراً در دانشگاه علامه طباطبایی صورت گرفته است، بنابراین به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌شود پژوهشی مشابه را در سایر دانشگاه‌ها به انجام رسانند.

References

- Allan, P., & Dory, J. (2001). Understanding doctoral program attrition: An empirical study. Faculty working paper, No. 195, pp. 1-19. Lubin School of Business, Center for Research. Pace University. Persistent link: http://digitalcommons.pace.edu/lubinfaculty_working_papers/17/
- Alsaedi, A.S. (2014). International graduate students' perceptions of the thesis research writing, M.A thesis, Indian University of Pennsylvania.
- Bowen, W.G., & Rudenstine, N. L. (1992). In Pursuit of the PhD. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Cervone, D., Artistic, D., & Berry, J. M. (2006). Self-efficacy processes in adult development. In C. H. Hoare (Ed.), The Oxford handbook of adult development and learning, pp.169-195. New York: Oxford University Press.
- Colvin, S.T. (2012). Herole of academic help-seeking attitudes, achievement goal orientations, and dissertation self-efficacy in dissertation progress, Doctoral dissertation, The University of Memphis.
- Covington, M. V. (1984). The self-worth theory of achievement: Findings and Implications, The Elementary School Journal, 85: 5-20.
- Dumitrescu, G.A. (2016). Self-efficacy, locus of control, perceived stress and student satisfaction as correlates of dissertation completion, Ph.D Dissertation, Andrews University School of Education.
- Elassy, N. (2015). The concepts of quality, quality assurance and quality enhancement. Journal of Quality Assurance in Education, 23(3): 250-261.
- French, E., Summers J., Kinash, S., Lawson, R., Taylor, T., Herbert, J.& Hall, C. (2014). The practice of quality in assuring learning in higher education. Journal of Quality in Higher Education, 20 (1): 24-43.
- Garvin, D. A. (1984). What Does "Product Quality" Really Mean?. Journal of Sloan Management Review, 26(1): 25-43.
- Good, C. E. (2002). Factors affecting dissertation progress, Ph.D Dissertation, University of Arkansas.
- Harsch, D.M. (2008). The role of self-efficacy, locus of control, and self-handicapping, Ph.D Dissertation, University of Akron.
- Jennifer, R., & Frances, S. (2004). What is the future for undergraduate dissertations?. Journal of Education + Training, 46(4): 176-181.
- Johnson, E. M., Green, K. E., & Kluever, R. C. (2000). Psychometric characteristics of the revised procrastination inventory. Journal of Research in Higher Education, 41: 269- 279.

Jones, E. E., & Rhodewalt, F. (1982). Effects of strategic presentation on subsequent

self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 41: 407-421.

Kebriaei, A., & Roudbari M. (2005). The quality gap in educational services at Zahedan university of medical sciences: Based on student' perceptions, *Journal of education in medical science*, Vol. 5(1): 53-61, [in Persian].

Kiley, M. (2009). Identifying threshold concepts and proposing strategies to support doctoral Candidates. *Journal of Innovations in Education & Teaching International*, 46(3): 293-304.

Klassen, R.M., & Usher, E.L. (2010). Self-Efficacy in Educational Settings: Recent Research and Emerging Directions. In: T. Urdan & S. Karabenick (Eds), *The Decade Ahead: Theoretical Perspectives on Motivation and Achievement*, pp. 1- 33. Bingley, UK: Emerald Group Publishing Limited. doi:10.1108/S0749- 7423(2010)000016A004.

Lovitts, B. E. (2007). *Making the implicit explicit: Creating performance expectations for the dissertation*, Sterling, VA: Stylus.

Owlia, M., & Aspinwall, E. (1996). A framework for the dimensions of quality in higher Education. *Journal of Quality Assurance in Education*, 4(2): 12- 20.

Pullen, F. (2004). Perfectionism, procrastination, and other self-reported barriers to completing the dissertation, Doctoral dissertation, The University of Iowa, *Dissertation Abstracts International*, 64(12): 6339.

Shaw, E. L. (2006). Coursework and dissertation to completion in six semesters or less: A study of graduates who completed coursework and dissertation for the University of La Verne doctoral program in organizational leadership in six semesters or less, Doctoral dissertation, University of La Verne, California.

Srikanthan, G., & Dalrymple J. (2003). Developing alternative perspectives for quality in higher Education. *The International Journal of Educational Management*, 17(3): 126-36. Retrieved from: <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?articleid=838849&show=html>

Sobhani nejad, M., Fardaei benam, K. (2009). Educational validation, new approach in assessment and quality guarantee of higher education. Academic supervision national congress articles, Tehran, Iran, [in Persian].

Varney, J. J. (2010). The role of dissertation self-efficacy in increasing dissertation completion: Sources, effects and viability of a new self-efficacy construct. *College Student Journal*, 44(4): 932-947.

Varney, J. J (2003). A study of the relationships among doctoral program components and dissertation self-efficacy on dissertation progress, Doctoral dissertation, Aurora University, Dissertation Abstracts International, 62(07): 1215.